

SÕMERPALU LASTEAED
LEPATRIINU

ÕPPEKAVA

2018-01-24

Sisukord

Sisukord	2
1. Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu liik ja eripära.....	4
1.2. Lasteasutuse eripära	5
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted ja õpikäsitus	6
2.1 Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	6
2.2. Õppe-ja kasvatustegevuse põhimõtted	6
2.3. Õpikäsitus.....	7
3. Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	8
3.1. Lasteaia õppeaasta.....	8
3.2. Rühmade päeva- ja tegevuskavade koostamine	8
3.3. Rühmade päevakava.....	9
3.4. Rühma aasta tegevuskava.....	9
4. Eeldatavad üldoskused koolieelses eas	11
4.1. Mänguoskused.....	11
4.2. Tunnetus- ja õpioskused.....	12
4.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused	14
5. Õppe - ja kasvatusvaldkondade eesmärgid, sisu, korraldus ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel.....	17
5.1. Mina ja keskkond	17
5.2. Keel ja kõne.....	29
5.3. Eesti keel kui teine keel.....	34
5.4. Matemaatika.....	35
5.5. Kunst	38
5.6. Muusikaõpetus	43
5.7. Liikumine	46
6. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja korraldus.....	50
6.1. Lapse arengumapi koostamise põhimõtted.	51
6.2. Arengumapi struktuur	52
6.3. Lapse arenguestluste läbiviimise põhimõtted ja korraldus	52
6.4. Koolivalmiduse hindamise põhimõtted ja korraldus.....	53
7. Arengulise erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus	55
8. Lastevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus	57
9. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	58

LASTEAIALAPSE ANKEET	
MEIL OLEKS HEA TEADA	
PARTNER / PIAGET MÄNGUANALÜÜSI TABEL.....	
LAPSE ARENGU HINDAMISE TABEL	
INTERVJUU LAPSEGA.....	
LASTE RAHULOLUURING	
JOONISTAMISE TEST	
ARENGUVESTLUSE KÜSIMUSTIK LAPSEVANEMALE	
ARENGUVESTLUSE KOKKUVÕTE.....	
LAPSE INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA.....	
KOOLIVALMIDUSKAART	

1. Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu liik ja eripära

- Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu (edaspidi lasteasutus) õppekava aluseks on Vabariigi Valitsuse 29.05.2008.a. määrus nr. 87 kinnitatud “Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava”.
- Lasteaed Lepatriinu on Võru vallavalitsuse hallatav koolieelne munitsipaallasteasutus, kus on kolm rühma: üks sõimerühm (vajadusel liitühm) (Täpikesed) ja kaks aiarühma (Põnnikesed ja Mummukesed).
- Lasteasutus on avatud tööpäevadel E – R 7.00 – 18.00
- Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu õppekava on õppe-ja kasvatustegevuse alusdokument, mille koostamisest ja arendamisest võtsid osa lasteaia pedagoogid ja juhtkond.
- Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu õppekava kinnitab lasteaia direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu õppekavas on esitatud:

- Lasteasutuse liik;
- lasteasutuse eripära;
- õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted ja õpikäsitus;
- rühmade õppe-ja kasvatustegevuse korraldus;
- eeldatavad üldoskused koolieelses eas;
- õppe - ja kasvatusvaldkondade eesmärgid, sisu, korraldus ja lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti õppekava läbimisel;
- lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- arengulise erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus;
- lastevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus;
- õppekava uuendamise ja täiendamise kord;
- lisad 1-15

Kontaktandmed:

Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu

Pargi 2

Võru vald, 66604 Võrumaa

telefon: 7896 318

e-post: lepatriinula@gmail.com

koduleht: <http://lepatriinud.ee/>

registrikood: 75001299

1.2. Lasteasutuse eripära

- Lasteasutuse looduslähedane asukoht pakub erinevaid võimalusi tutvumiseks looduse mitmekesisusega. Läbi lapse enda kogemuste ümbritsevat vaadeldes ja uurides õpib ta jälgima looduse aastarütmi. Tegutsemine lapsele loomupärasel keskkonnas võimaldab rakendada õuesõppe, kogemus- ehk aktiivõppe, avastusõppe ja projektitöö meetodeid.
- Lasteasutuses rakendatakse 2017. aastast õppe-ja kasvatustöö läbiviimisel Reggio Emilia lapsest lähtuva tegevuskultuuri ja projektidel baseeruva õppe põhimõtteid.
- Lasteasutus kuulub 2001.a. Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku ning eesmärgiks on laste kui ka personali hea füüsilise ja vaimse keskkonna tagamine läbi terviseürituste ning tervise teemade käsitlemise kaudu.
- Lasteasutus on liitunud 2013. a „Keelepesa“ programmiga, milles osaleb Mummukeste rühm. Keelepesa töötab täielikult keelekümblusmeetodil ja seal kasutatakse lastega suheldes üks kord nädalas piirkonnakeelt- võru keelt. Keelepesa eesmärk on tutvustada lastele oma kodukandi põlist keelt, kultuuri ja kombeid ning julgustada täiskasvanuid lastega oma kodukandi keelt kõnelema ning neile oma kodukandi kultuuri edasi andma.
- Alates 2016.a. rakendatakse Põnnikeste rühmas „ Kiusamisest vaba“ meetodikat, mille eesmärk on laste vahel üksteist arvestav ja kaasav suhe, kiusamist ennetav käitumiskultuur, kus suhtutakse üksteisesse sallivalt ning austavalt, kus lapsed hoolivad üksteisest, kiusamise korral sekkuvad ja kaitsevad kaaslast, kes seda ise ei suuda.
- Õppe-ja kasvatustöö mitmekesistamiseks tehakse koostööd lastevanemate ja kogukonnaga, kaasates asutusi ja ettevõtteid (Paadi Pagar, Võru Instituut, Osula Graanul OÜ, Osula Põhikool, Võhandu Põllumajandusühistu OÜ
- Lasteasutuse põhiväärtused on:
 - ❖ **Koostöö** - koos tehes, häid mõtteid ja ideid jagades, üksteisega arvestades ning kokkulepetest kinni pidades tagame laste arengu.
 - ❖ **Loovus** – väärtustame ja tunnustame laste ning töötajate loovaid ideid ja lahendusi.
 - ❖ **Kodukandi keel ja kultuuripärand** - väärtustades rahvaloomingut ning tundes ja hoides kodukoha loodust tagame laste traditsioonide järjepidevuse.
 - ❖ **Tervis** – edendades tervislikke eluviise, pakkudes mitmekülgeid liikumisvõimalusi ja tervislikku toitu, tagame laste ja töötajate terviseteadlikkuse tõusu.

➤ Lasteasutuse traditsioonilised üritused:

- ❖ Uute laste pidulik vastuvõtmine
- ❖ Lasteaia sünnipäev
- ❖ Piparkoogikohvik
- ❖ Jõulupeod
- ❖ Kevadpeod
- ❖ Mummukeste ja Põnnikeste kevadised ekskursioonid koos vanematega.
- ❖ Koolieelikute lõpupidu

2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted ja õpikäsitus

2.1 Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk riikliku õppekava järgi on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodus ja lasteasutuse koostöös.

Üldeesmärgist lähtuvalt on Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid lapsest lähtuvad:

- Laps on aktiivse ja tolerantse ellusuhtumisega, oskab suhelda eakaaslastega ja täiskasvanutega ning saab kogemuse koostöök;
- laps õpib lugu pidama kodust, isamaast, ümbritsevast loodusest, on hooliv teiste ja salliv erisuste suhtes;
- laps oskab ja julgeb läbi kaunite kunstide, loovate mängude ja tegevuste väljendada oma emotsioone, fantaasiat ja tahet ning ideid;
- laps teab ja järgib tervislikke eluviise on kehaliselt aktiivne ning tajub ümbritsevaid ohte;
- laps omandab eakohasel tasemel põhiteadmised ja üldoskused ning lasteaia ja perekonna koostöö tulemusel on tagatud lapse sujuv üleminek kodust lasteaeda ja lasteaiast kooli.

2.2. Õppe-ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe-ja kasvatustegevuse korraldamise ja läbiviimise põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest:

- Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine.

Õppekasvatustöö on korraldatud vastavalt lapse võimetele ja arengutasemele. Õppetöö läbiviimine toimub valdavalt vanusegruppide kaupa ja vajadusel rakendades individuaalõpet.

- Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine.

Selle elluviimiseks toimuvad lasteaias planeeritud õppetegevused:

- õues õppe- ja liikumistunnid;
- kokandustegevused rühmades;
- tervisliku toitumisega seotud teemade käsitlemine ja üritused -tervislikud sügisannid, piimapäev, leivapäev, vitamiiniamps, tervisenädal;
- ohutuse ja turvalise teemalised „Teavitusminutid“;
- liiklusalaste teemade käsitlemine, (sh ka rattasõidukoolitus);

➤ mängu kaudu õppimine ja lapse loovuse toetamine.

Kogu õppeprotsess on mänguline, kus lapsel on võimalus oma teadmisi, mõtteid mitmekülgset ja loovalt väljendada läbi liikumise, näitemängu, laulu, pillimängu, tantsu ja kujutava kunsti.

➤ Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine.

Lasteasutuses väärtustatakse viisakust suhtlemisel ja käitumisel, õpetatakse märkama ja aitama abivajajaid. Kogu lasteaias on oma käitumise ja suhtumisega lastele eeskujuks.

➤ Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine.

Õpi- ja mängukeskkond on valikuid pakkuv ja vahelduv, mis inspireerib mängima, uurima, looma ning julgustab koostööle.

➤ Lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine.

Laps tunneb end turvaliselt, kui iga tema päeva lasteaias saadab kindel rütm (rühma päevakava) ja koostöös lastega kokkulepitud rühmareeglid. Õpetajad kannavad igapäevaselt hoolt rühma emotsionaalse mikrokliima eest, selleks annavad nad lapsele positiivset tagasisidet sooritatud tegevusest, motiveerivad lapsi, aitavad ja lohutavad.

➤ Üldõpetusliku tööviisi ja projektiõppe rakendamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lähtutakse üldõpetuslikust tööviisist, koduloolisuse printsiibist ning erinevaid valdkondi lõimides läbi projektiõppe. See annab lapsele tervikliku pildi ümbritsevast elust ning seoseid luues kujundavad lapsed oma arusaama maailmast.

➤ Kodu ja lasteaias koostöö.

Lasteasutuse tegevus on lapsevanematele avatud ning läbi erinevate koostöövormide (arenguestlused, koosolekud, ühised ettevõtmised, ühisüritused jne) luuakse ja hoitakse häid suhteid kodu ja lasteaias vahel.

➤ Eesti ja kodukandi kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Aktiivselt tähistatakse rahvakalendri ja riiklike tähtpäevi. Lasteasutuses tegutseb võrukeelse keelepesaga rühm.

2.3. Õpikäsitlus

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse lapse hetke arengutaset ning arengulisi ja individuaalseid iseärasusi.

Seega luuakse õppimiseks tingimused kus laps:

- on õppetöö temaatika valikutes aktiivne kaasosaleja, mõtleja ning kus lapse mõtted on väärtustatud;
- saab ise oma õppimist korraldada, on leidlik ja huvitatud õppija;
- hangib uusi teadmisi ja oskusi uurides, katsetades, mitmete meelte abil tajudes ning praktilistes tegevustes kinnistades;

Õpetajad on lapse arengu toetajad, suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad, kelle ülesandeks on:

- luua kaasaegse ja erinevaid tegutsemisvõimalusi pakkuv mängu- ja õpikeskkond;
- rakendab lapsest lähtuva Regio Emilia pedagoogika põhimõtteid ning projektiõpet;
- püstitab pika- ja lühiajalisi lapsest lähtuvaid kasvatuslikke ning õpetuslikke eesmärke,
- teeb koostööd lastega: arutleb koos lastega, mida uurida ja kuidas leida küsimustele vastuseid;
- tunneb ja analüüsib lapse arengut;
- loob, aitab lapsel õpitud igapäevaelus kasutada;
- suunab, toetab ja juhendab lapse mängu;
- laste arengu toetamisel teeb koostööd lastevanemate, lasteaia spetsialistide ja Osula Põhikooliga.

3.Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

3.1. Lasteasutuse õppeaasta

- Lasteasutuse korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati, mis kestab 1. septembrist kuni 31. augustini.
- Aktiivne õppeperiood kestab 1. septembrist kuni 15. maini. Suveperioodil (15.maist – 31.augustini) toimub aasta jooksul õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulistel liikumisaktiivsust toetavatel õuetevustel.
- Lasteasutuses algab õppe-ja kasvatustöö planeerimine alates septembri kolmandast nädalast. Kahel esimesel nädalal planeeritakse laste kohanemist toetavate mängude ja tegevustega ning lapsi huvitavate temade välja selgitamisega.

3.2. Rühmade päeva- ja tegevuskavade koostamine

- Sõmerpalu Lasteaed Lepatriinu õppe-ja kasvatustöö aluseks on Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, lasteaia õppekava ning aasta tegevuskava. Sellest lähtuvalt koostatakse rühmades aasta tegevuskava, päevakava ja projektipõhine tegevusplaan.

- Õppe-ja kasvatustegevus tugineb päevakavale ning rühma tegevuskavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütm, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Kindlatel kellaaegadel toimuvad: hommikusöök, lõunasöök, oode, liikumis- ja muusikategevused, huviringid.
- Lasteasutuse päevakava kinnitab direktor õppeaasta alguses ning need on lastevanematele tutvumiseks rühmaruumi stendile välja pandud.

3.3.Rühmade päevakava

Tegevused	Kellaaeg
Laste vastuvõtt, mängud, individuaalsed tegevused, vabategevused	7.00 – 8.30
Hommikusöök	8.30 – 9.00
Hommikuring, õppe- ja kasvatustegevused toas ja õues, mängud toas ja õues, vabategevused, jalutuskäigud, õppekäigud	9.00 - lõunasöögini
Lõunasöök	Täpikesed 12.00 – 12.30 (1a 6k- 4-aastased) Mummukesed, Põnnikesed 12.30 –13.00 (3-7-aastased)
Puhkeaeg	13.00 – 14.30 -15.00
Mängud, vabategevused, huvitegevus, individuaalne tegevus	15.00 – 15.30
Õhtuode	15.30 – 16.00
Toa-ja õuemängud, vabategevused, individuaalsed tegevused, huvitegevus, laste kojuminek	16.00– 18.00

3.4. Rühma aasta tegevuskava

Rühma aasta tegevuskavas on esitatud:

- rühma lühitutvustus ja eripära;
- laste nimekiri;
- päevakava;
- rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted;
- laste eeldatavad üld- ja ainevaldkondade oskused vanuseti (3-4 eesmärki);

- rühma- ja ühisüritused, õppekäigud (jooksvalt)
 - lapse arengu hindamine.
-
- Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lähtutakse üldõpetuslikust tööviisist ning koduloolisuse printsiibist (teema seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asustusega). Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas. Õppetöös rakendatakse erinevaid aktiivõppe meetodeid ja /või nende elemente (projektiõpe, oskuste õpe, avastusõpe, õues õpe). Aktiivselt kaasatakse õppe-ja kasvatustegevuseprotsessi õpetaja abid. Õpetajad juhivad temaatika valikul lastega vesteldes nende huvidest ja soovidest. Arutluse tulemusel otsustatakse, missuguseid teemasid käsitleda.
 - Rühma õppe-ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi (projekt) temaatika, üritused, õppekäigud ning tegevused ainevaldkondade kaupa sh. ka üldoskused. Projekti ajaline pikkus sõltub laste huvist ja rühma vajadustest.
 - Planeeritavad õppe- ja kasvatustegevused on kirjas projekti tegevusplaanis, mis on üles pandud lastevanematele tutvumiseks rühma infotahvlil ja ELIISI e-lastearias. Läbi viidud õppetegevused ning tegevustest lähtuv analüüs kantakse igapäevaselt rühma ELIISI e- päevikusse.
 - Igal rühmal on nädalas kaks planeeritud muusika- ja liikumistegevust muusika- ja liikumisõpetaja juhendamisel.

4. Eeldatavad üldoskused koolieelses eas

Üldoskuste kujunemist toetatakse kogu õppe- ja kasvatustegevuse kaudu, lõimides neid erinevate valdkondade sisuga.

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

1. Mänguoskused
2. Tunnetus- ja õpioskused
3. Sotsiaalsed oskused
4. Enesekohased oskused

4.1. Mänguoskused

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevuseks. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet ning oskusi, väljendab oma tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üld- ja valdkondlike oskuste arengu alus.

	1-2aastane	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Mänguoskused	1. Kasutab mängus esemetega enda teadmisi ja kogemusi esemete otstarbest. 2. Mängib matkimismänge. 3. Seostab mängus erinevaid toiminguid teatud loogilise süžeeaga. 4. Valib mänguks vahendeid ja mängib lihtsaid rollimänge. 5. Võtab osa ühismängust koos õpetajaga.	1. Kasutab mängus asendumänguasju. 2. Tegutseb omaette, täiskasvanu osaluseta. 3. Kasutab rütmipille. 4. Täidab lihtsa mängu reegleid.	1. Arvestab ühismängudes mängureegleid. 2. Oskab sobitada oma mängu kaaslasega. 3. Kujundab konstruktori elementidest lihtsamaid esemeid. 4. Mängib lihtsaid matkimismänge.	1. Mängib rollimänge. 2. Kooskõlastab oma tegevust teiste laste tegevusega. 3. Selgitab teistele mängureegleid.	1. Tunneb mängust rõõmu. 2. Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid. 3. Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu. 4. Tuleb toime erinevate rollide täitmisega. 5. Matkib mängus täiskasvanute rolle. 6. Järgib mängureegleid ning tuleb toime mängureeglite seletamisega. 7. Suudab jõuda mängukaaslastega kokkuleppele. 8. Tunneb rõõmu võidust võistlusemängus. 9. Kasutab mängudes	1. Tunneb mängust rõõmu ja on suuteline kestvalt mängule keskenduma. 2. Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast. 4. Algatab erinevaid mänge, on mängujuhiks ja arendab edasi mängu sisu. 5. Täidab mängudes erinevaid rolle (pea- ja kõrvalrollid), toob mängudes välja rollitoiminguid ja –suhteid. 6. Oskab kasutada lihtsamaid liisusalme erinevate mängurollide määramiseks. 7. Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele arusaadavalt selgitada. 8. Julgeb mängusituatsioonis teistele esineda. 9. Suudab mängu jätkamise huvides jõuda mängukaaslastega kompromissile. 10. Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusemängus. 11. Kasutab mängudes loovalt erinevaid mänguvahendeid. oskab vajadusel asendada

					loovalt erinevaid vahendeid. 10.Osaleb ühismängudes, mis nõuavad otsustamist.	puuduvaid lelusid kas mõne eseme või sõnaga. 12.Kasutab mänguvahendeid heaperemehelikult ning mängu lõppedes koristab enda järelt.
--	--	--	--	--	--	---

4.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskuste all mõistetakse oskust tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse, st oskust juhtida oma taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Õppimine on inimese sünnipärane tung ja tegutsemise põhimotiiv. Laps uurib, vaatleb, katsetab, tahab avastada ja teada saada, hankides infot oma kogemuse ja aktiivse tegutsemise kaudu.

Õppimisvõime tähendab lapse suutlikkust õppida uusi oskusi ja mõisteid, saada aru ümbruskonnas toimuvatest sündmustest, kasutada mälu sihipäraselt ja täpselt ning lahendada väiksemaid probleeme.

Peame meeles, et:

1. Laps õpib igapäevategevustes koostegemiste ja suhtlemise kaudu.
2. Mida väiksem on laps, seda rohkem aega tuleb leida, et temaga koos tegutseda.
3. Kõiki tegevusi tuleb saata kõnega ning õhutada last keelt kasutama.
4. Laps õpib kõige paremini siis, kui tal on hea olla (tema füüsilised tarbed on rahuldatud ning ta tunneb end turvaliselt).
5. Laps õpib mängu kaudu.
6. Iga laps õpib oma rütmis.

	1-2aastane	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Tunnetus- ja	1. Hangib ümbrusest aktiivselt infot. plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga. selle hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib aga täiskasvanu. 2. Keskendub lühikeseks	1. Plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga. täiskasvanu suunab lapse tegevust kõne kaudu. 2. Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatus kõne	1. Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiset, kuid autoriteetide toel. 2. Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust	1. Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi. 2. Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab	1. Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada. 2. Suudab	1. Organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärged, üritab tegutseda sihipäraselt ning lõpetab alustatud tegevused. 2. Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii

<p>ajaks ühele tegevusele või omadusele. sõnalise suunamise ja juhendamise korral on püsivam.</p> <p>3.Tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis.</p> <p>4.Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.</p> <p>5.Loob tegevuse kaudu seoseid kõnega. sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse.</p> <p>6.Suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt</p> <p>7.Tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika).</p> <p>8.Räägib ja saab aru üksnes sellest, mida tajub.</p> <p>9.Tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega.</p> <p>10.Tunnetab lihtsamaid põhjuse- tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest.</p> <p>11.Sobitab erinevaid materjale ja esemeid.</p> <p>12.Rühmitab 1 nähtava</p>	<p>vahendusel.</p> <p>3.Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.</p> <p>4.Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega.</p> <p>5.Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mäluilpe nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus.</p> <p>6.Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.</p> <p>7.Suudab ennast sõnadega väljendada.</p> <p>8.Osaleb dialoogis.</p> <p>9.Jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest.</p> <p>10.Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ja saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest.</p> <p>11.Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.</p> <p>12.Omab ettekujutust arvumõistest ja värvuste nimetustest.</p> <p>13.Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja</p>	<p>ja lahendab probleeme.</p> <p>3.Hangib tänu keeleoskusele uut teavet. tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on.</p> <p>4.Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest.</p> <p>5.Järgib lihtsaid reegleid.</p> <p>6.Huvitub võistlusemängudest ja tahab olla edukas.</p> <p>7.Osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega. konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusemängudes ning loovtegevustes.</p> <p>8.Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi.</p> <p>keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.</p> <p>9.Saab aru arvumõistest. huvitub tähtedest.</p> <p>10.Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide,</p>	<p>oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.</p> <p>3.Tegutseb koos teistega. teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.</p> <p>4.Tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid.</p> <p>5.Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte.</p> <p>6.Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes.</p> <p>7.Räägib esemetest, mida pole kohal, ja olukordadest või sündmustest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib.</p> <p>8.Keskendub huvipakkuvale tegevusel mõnikümmend minutit.</p> <p>9.Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.</p> <p>10.Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest.</p> <p>11.Omab ettekujutust numbritest, tähtedest ja</p>	<p>keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks.</p> <p>3.Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet.</p> <p>4.Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks.</p> <p>5.Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada.</p> <p>6.Kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale.</p> <p>7.Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes.</p> <p>8.Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest.</p> <p>9.Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudses kui ka sarnases olukorras.</p>	<p>aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis.</p> <p>3.Toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele ja võrdlustele teistega.</p> <p>4.Keskendub korruga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks.</p> <p>5.Seab uudsetes olukordades täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärgi ning valib tegutsemisstrateegiad.</p> <p>6.Katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ning kombinatsioonis.</p> <p>7.Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid.</p> <p>8.Liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest ning suudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga.</p> <p>9.Loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu.</p> <p>10.Kasutab nii kaemuslik-kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist.</p> <p>11.Kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi.</p> <p>12.Huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu.</p> <p>13.Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi</p>
--	---	---	---	---	---

omaduse järgi. 13.Omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu. 14.Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.	erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid. 14.Ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik. 15.Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu. vajab oma tegevusele tagasisidet.	kujutluste ja kõne kaudu.	sümbolitest. 12.Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme. 13.Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid).	10.Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.	tehteid. 14.Orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid, kasutab teadmisi uusi ülesandeid lahendades nii uudes kui ka sarnases olukorras, kuid vajab juhendamist ja abi seoste loomisel eelnevaga. 15.Oskab suunamise ja õpetamise korral kasutada lühikest aega õppimisstrateegiaid. tajub oma mälu mahtu ning kordab teadlikult üle meeldejäetavat materjali.
---	--	---------------------------	--	--	---

4.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Lapse sotsiaalne areng peab tagama ühiskonnas elamiseks vajalike sotsiaalsete oskuste ja pädevuste omandamise. Seepärast on sotsiaalsete teadmiste ja oskuste ning väärtushinnangu-

liste hoiakute kujundamine üks tähtsamaid kasvatusülesandeid. Suhtlemisest kaaslastega algab lapse tegelik lõimumine ühiskonda.

Eelkoolieas on oluline kujundada just esmaseid sotsiaalseid oskusi: abistamist, lohutamist ja jagamist.

Lapse enesekohaste oskuste areng võimaldab tal eristada ja teadvustada oma võimeid, oskusi ja emotsioone ning juhtida oma käitumist.

Peame meeles, et:

1. Igat last tuleb väärtustada sellisena, nagu ta on; teda toetada ja innustada.
2. Hindame ja väärtustame lapse mõtteid ning aktiivset osalemist erinevates tegevustes.
3. Pakume tegutsemisvõimalusi rühmas ja paaris. Üheskoos tegutsemine ning sotsiaalsed oskused on õppimise alus.
4. Oleme oma käitumise ja tegutsemisega lapsele eeskujuks, pakkudes neile sobivaid mudeleid.
5. Selgitame ja põhjendame lapsele, milline käitumine on sobiv ja milline mitte.

1-2aastane	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
------------	------------	------------	------------	------------	------------

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Sotsiaalsed ja enesekohased oskused</p>	<p>1. Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.</p> <p>2. Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.</p> <p>3. Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekeskseks.</p> <p>4. Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on.</p> <p>5. Teab oma ees- ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud.</p> <p>6. Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.</p> <p>7. Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest.</p> <p>8. Mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!”, „Ära tee!” jne.</p> <p>9. Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.</p> <p>10. Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse</p>	<p>1. Saab aru, et inimestel võivad olla tema erinevad tunded ja emotsioonid.</p> <p>2. Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus.</p> <p>3. Väljendab tugevaid emotsioone, oma mina.</p> <p>4. Võib karta tundmatuid ja uusi asju.</p> <p>5. Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.</p> <p>6. Tema enesekindlus on kõikuv, selle saavutamiseks vajab turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.</p> <p>7. Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes. teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.</p> <p>8. Jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on siiski omandihoidja.</p> <p>9. Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos. Tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt.</p> <p>10. Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel. Tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus.</p> <p>11. Täidab igapäevaelu rutiini.</p> <p>12. Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning</p>	<p>1. Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.</p> <p>2. Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust.</p> <p>3. Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused.</p> <p>4. Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.</p> <p>5. Seab endale mõningaid eesmärgi ja täidab neid.</p> <p>6. Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.</p> <p>7. Püüab vahel teisi abistada ja lojutada. tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.</p> <p>8. Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale.</p> <p>9. Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet.</p> <p>10. Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid</p>	<p>1. Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.</p> <p>2. Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.</p> <p>3. Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses.</p> <p>4. Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.</p> <p>5. On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.</p> <p>6. Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.</p> <p>7. Eelistab sootüübilisi mängu.</p> <p>8. Naudib rühma kuulumist, eakaaslaste seltsi ja ühistegevust.</p> <p>9. Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi. jälgib reeglite täitmist teiste poolt.</p> <p>10. Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.</p>	<p>1. Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestlustes.</p> <p>2. Seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia.</p> <p>3. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.</p> <p>4. Eelistab omasoolisi mängukaaslasi. kujunevad esimesed sõprussuhted.</p> <p>5. Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.</p> <p>6. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt. oskab reegleid teistele selgitada.</p> <p>7. Järgib sotsiaalset rutiini.</p>	<p>1. Mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi.</p> <p>2. Vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest.</p> <p>3. Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teisi arvestada ning suhtub teiste laste tegevusesse sallivalt.</p> <p>4. Suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest.</p> <p>5. Algatab mängu ja tegevusi.</p> <p>6. Püüab kõigega hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes. otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete.</p> <p>7. Hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise.</p> <p>8. Loob sõprussuhteid.</p> <p>9. Järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi.</p> <p>10. Talub muutusi ja vanematest eemalolekut, siiski on uues situatsioon ebakindel ja võib tõmbuda endasse.</p> <p>11. Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.</p>
---	---	--	--	--	---	---

	saavutamiseks tuttavale täiskasvanule. 11.Matkib täiskasvanute tegevusi, millele saab tagasisidet.	eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.	igapäevases suhtluses. 11.Püüab täita kodukorra reegleid. 12.Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest. 13.Huvitub võistlusmängudest ning tahab olla edukas.			
--	---	---	---	--	--	--

Koolieelses eas lapse arengus on iga eluaasta määrava tähtsusega , kuid iga laps areneb siiski erinevas tempos: osa vanemaid lapsi pole veel eeldatavaid arengutulemusi saavutanud, samal ajal võivad osale noorematest lastest olla jõukohased ka mõned vanema lapse oskused.

5. Õppe - ja kasvatusvaldkondade eesmärgid, sisu, korraldus ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

Õppe- ja kasvatusvaldkonnad on: mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, muusika, liikumine. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatusgevuste kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning liikumis-, muusika-, kokandus- ja kunstitegevused. Vaatlustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Õppe- ja kasvatusgevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas.

5.1. Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatusgevuse eesmärgiks on, et laps:

1. mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
2. omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
3. väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
4. väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
5. väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
6. märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna Mina ja keskkond sisu:

1. sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis,
2. lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad
3. ohutu käitumine;
4. looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
5. tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ja kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Mina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ütleb küsimise korral oma eesnime. 2. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol. 3. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime. 2. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab öelda oma nime, vanuse. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab end tutvustada. 2. Teab oma kohustusi ja õigusi. 3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.
Perekond ja sugulased	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab küsimisel pereliikmeid: ema, isa, õde, vend. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend. 2. Teab isa, ema, õdede, vendade nimesid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab oma pereliikmeid ning kirjeldab perekonda. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu, tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi. 2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad. 3. Jutustab oma vanavanematest.
Kodu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. 2. Nimetab kodu asukoha linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta. 2. Teab kodust aadressi ja telefoni.
Lasteaed	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eristab ja osutab küsimisel lasteaias erinevate otstarvete järgi ruume. 2. Oskab nimetada oma rühma nime. 3. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab rühmas olevaid esemeid. 2. Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abide nimed. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab oma lasteaia nime. 2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab nimetada lasteaiaõpetajaid ja nende tegevusi. 2. Teab oma, võõra ja ühise tähendust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab lasteaia aadressi. 2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust. 3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.
Kool					<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab kooli kui õppimise kohta. 1. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed erineb koolist.

Ametid, elukutsed, tööd	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. 2. Matkib lihtsamaid töövõtteid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada vanemate ameteid. 2. Loetleb tuntumaid ameteid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas. 2. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. 3. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. 2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. 3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. 4. Soovib osaleda jõukohastes kodutöödes. 5. Selgitab raha otstarvet.
Kodumaa, teised rahvused Eestis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriiete kandmine jm). 2. Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipuvärvid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid. 2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi). 2. Teab koduvalla /- linna sümboleid. 3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. 4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime. 5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone. 6. Suhtleb teisest rahvusest lastega. 7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Venemaa, Rootsi).
Tähtpäevad, pühad ja kombed	<ol style="list-style-type: none"> 1. Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi. 		<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab tähtpäevi peres. 2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (mardipäev, kadripäev, vastlad) ja nendega seotud tegevusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab Eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, sõbrapäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev). 3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (hingedepäev, jaanipäev, kolmekuningapäev, volbrapäev). 4. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha).

Üldimilikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	1. Teab mõistete <i>hea</i> ja <i>paha</i> tähendust. 2. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.	1. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.	1. Teab mõistete <i>õige</i> ja <i>vale</i> tähendust 2. Teab üldtuntud viisakusreegleid.	1. Tunneb ja järgib lauakombeid	1. Teab mõistete <i>ausus</i> ja <i>autus</i> tähendust ning oskab vastavalt käituda. 2. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul). 3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus	1. Küsimise korral nimetab oma sõprade (lemmik rühmakaaslaste) nimesid.	1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid. 2. Oskab haiget saanud sõpra lohutada.	1. Oskab sõpra lohutada ja abistada.	1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi. 2. Oskab andeks anda ja leppida.	1. Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. 2. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.
Hoolivus, turvalisus ja tähelepane			1. Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.	1. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jm).	1. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid. 2. Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt).
Suhtumine erinevustesse				1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat).	1. Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi. 2. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. 3. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.

Ehitised	1. Tunneb ära oma kodu ja lasteaia.	1. Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused	1. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja teab nende otstarvet.	1. Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). 3. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksur, pank, perearstikeskus, apteek, kaubanduskeskus, postkontor, teater, kino). 4. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).
Kodumasinad	1. Oskab pildilt näidata ja nimetada mõningaid kodumasinaid (pliit, kell, pesumasin ja televiisor).	1. Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm).	1. Teab tuttavate kodumasinade otstarvet.	1. Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	1. Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöömasinad).
Sõidukid	1. Tunneb pildilt ja nimetab sõidukeid (auto, buss, rong, laev, lennuk).	1. Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).	1. Teab nimetatud sõidukite otstarvet ja kus nad liiguvad (maal, õhus, vees).	1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	1. Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalike sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).
Jäätmed	1. Mõistab, et prahti ei visata maha, toob selle täiskasvanu korraldusel prügikasti.	1. Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).	1. Oskab täiskasvanu abiga eraldi sorteerida paberit, pakendeid, plasti ja klaasi.	1. Kirjeldab kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.	1. Teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, patareid). 2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. 3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).

Tervise väärtustamine	1. Teab, et käsi on vaja pesta enne sööki, pärast tualetis käimist ja õuest tules.	1. Nimetab tervist hoidvaid tegevusi: õuesviibimine, tervislik toitumine, lõunauinak. 2. Teab, kuidas riietuda külma, kuidas sooja ilma puhul.	1. Teab, mis on haigus. 2. Teab, mis võib põhjustada külmetamist ja haigestumist.	1. Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni, ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. 2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riski käitumise vältimise kohta). 3. Teab, mis on haigus. 4. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).
Hammaste tervis	1. Harjab hambaid täiskasvanu abiga	1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga	1. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. 2. Teab, miks on hammaste hooldamine vajalik.	1. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	1. Selgitab, miks tekivad hambaaugud. 2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
Tervislik toitumine	Küsimisel nimetab toite, mida on sel päeval söönud.	1. Nimetab toiduaineid.	1. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev	1. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	1. Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
Inimkeha tundmine	1. Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.	1. Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.	1. Oskab näidata ja nimetada kehaosi.	1. Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. 2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.

<p>Ohutus ja turvalisus</p>	<p>Saab aru mõistetest <i>tohib</i> ja <i>ei tohi</i>.</p>	<p>1. Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).</p>	<p>1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised). 2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek; mängimine ohtlikes kohtades, nt tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu järelvalveta; rattasõit kiivrita).</p>	<p>1. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. 2. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.</p>	<p>1. Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). 2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. 3. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. 4. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt viga saanud kaaslane). 5. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal, metsas.</p>
<p>Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad</p>	<p>1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. 2. Osutab küsimisel puule, lillele, murule.</p>	<p>1. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.</p>	<p>1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv). 2. Nimetab seene osadena kübara ja jala.</p>	<p>1. Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis metsas kasvavad kodukoha metsas (söögi- ja mürgiseen: kukeseen, pilvik, kärbseseen)</p>	<p>1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. 2. Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad. 3. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel. 4. Selgitab, kuidas levivad seemned (niidistiku abil) ning miks seemi korjatakse noaga).</p>

Taime-ja loomariik (kodukooha taimed)	<p>1. Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene. 2. Nimetab küsimise korral tuntumad puu- ja köögiviljad.</p>	<p>1. Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi (õun, pirn, kartul, porgand, kapsas, kuk, tomat). 2. Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.</p>	<p>1. Kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest valmistada saab. 2. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). 3. Eristab okaspuid lehtpuudest.</p>	<p>1. Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab kuidas neid kasutatakse. 2. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd) 3. Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). 4. Nimetab lilleosi (leht, vars, õis)</p>	<p>1. Nimetab aias ja metsas kasvavaid marju: mustikas, maasikas, sõstar, tikker, pohl). 2. Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu). 3. Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm). 4. Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt kastanimuna, tammetõru, käbid). 5. Nimetab 4-6 sorti lilli.</p>
Taime ja loomariik (kodu- ja metsloomad, linnud, putukad, kalad, kahepaiksed)	<p>1. Nimetab küsimise korral tuntumaid koduloomi (nt kass, koer). 2. Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese. 3. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, käpad, saba). 4. Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.</p>	<p>1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi ning matkida nende hääletsusi (karu, siil, orav, jänese; koer, kass) 2. Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba). 3. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. 4. Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane, lepatriinu). 5. Nimetab tuntumaid veelanimikke, nt konna ja kala.</p>	<p>1. Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus, kala elab vees jne). 2. Nimetab linnu kehaosi ja iseloomulikke tunnuseid (suled, tiivad, nokk).</p>	<p>1. Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad. 2. Selgitab, miks loomad karva vahetavad. 3. Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil) 4. Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilasetaru, sipelgas ja sipelgapesa. 4. Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, vares). 5. Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).</p>	<p>1. Nimetab enimtuntud põhja- ja lõunamaa loomi (sh nimetab ainult need loomad, kes Eestis elavad). 2. Põhjendab, miks linnud lendavad soojale maale. 3. Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, vares) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk). 4. Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku 5. Nimetab 2-3 liiki kalu.</p>

Öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused	1. Oskab küsimise korral nimetada oma tegevust: öösel magan, päeval olen lasteaias, mängin jm.	1. Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge)	1. Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).	1. Oskab nimetada päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja seostada neid inimese vastavate toimingutega. 2. Teab mõisteid <i>ööpäev ja eile, täna, homme</i> .	1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal. 2. Teab ja oskab nimetada nädalapäevi õiges järjekorras. 3. Saab aru mõistetest <i>tööpäev</i> ja <i>puhkepäev</i> ning neid kirjeldada.
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused	1. Oskab küsimise korral nimetada käesoleva aastaaja iseloomulikke tunnuseid (nt õues on külm, sajab lund – on talv; päike paistab soojemalt, lumi sulab, linnud laulavad - on kevad; õues on soe, saab liivakastis mängida, ujuda – on suvi jne).	1. Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel on soe, saab ujuda, lilled õitsevad jm).	1. Oskab nimetada aastaagu ja neid iseloomustada. 2. Oskab nimetada inimeste tegevusi ja töid erinevatel aastaagadel.	1. Oskab nimetada kõiki aastaagu ja neid iseloomustada.	1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, rannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne). 3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jne).
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	1. Osutab küsimise korral päikese suunas. 2. Täiskasvanu eeskujul matkib liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (vihma sajab, tuul puhub, lund sajab jm).	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab, tugev tuul, nõrk tuul).	1. Mõistab erinevaid ilmastikunähtusi (pilvisus, tuule tugevus, sademed, õhu temperatuur, udu, härmatis).	1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. 2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	1. Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaagadega (lehtede riisumine, lume rokimine, libeduse tõrje jm).

Inimese mõju loodusele: loodusoid, säästev areng	1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks. 2. Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.	1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks. 2. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.	1. Mõistab, et vett on vaja kokku hoida (kraan keeratakse peale käte pesemist kinni). 2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule).	1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi). 2. Teab, et inimene saab loomi talvel aidata. 3. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi. 4. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.	1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. 2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele. 3. Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha. 4. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata. 5. Teab prügi sorteerimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi). 6. Soovib osaleda looduse korrastamises.
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus	1. Teab, et inimesed vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	1. Mõistab, et peale vee ja toidu vajavad elusolendid eluks ja kasvamiseks ka valgust ja õhku.	1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust, toitu ja õhku. 2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.	1. Selgitab valguse, temperatuuri, vee ja toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.
Valgusfoor ja tänavä ületamine	1. Tunneb värve punane, kollane, roheline.	1. Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline) 2. Teab mõisteid <i>sõidutee</i> ja <i>kõnnitee</i> .	1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust. 2. Teab, et tänaval liikudes tuleb täiskasvanu käest kinni hoida ja mitte joosta, teab turva-vesti otstarvet.	1. Teab, kuidas sõiduteed ületada. 2. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval).	1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. 2. Teab, kuidas ületada ristmikku. 3. Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal. 4. Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.
Liiklusmärgid	1. Oskab leida ja osutada tänaval küsimise peale liiklusmärkidele.	1. Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).	1. Teab kodu ja lasteaia ümbruses sagedamini esinevate liiklusmärkide tähendusi.	1. Teab liiklusmärkide tähendusi.	1. Teab, kuidas käituda ühissõidukites (sisenemine, väljumine, viisakusnõuete täitmine). 2. Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve ja küünarnukikaitsmed, ohutud paigad).

Sõidukid	Tunneb tänaval ja pildilt erinevaid sõidukeid (auto, buss, rong, lennuk) ja küsimisel osutab neile.	1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid (politsei-, tuletõrje- ja kiirabiauto). 2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).	1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.	1. Oskab ühissõidukis käituda.	
Helkur, turvatool ja –vöö		1. Tunneb ära teiste asjade hulgast helkuri ja teab tema kasutamise vajalikkust.	1. Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. 2. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. 3. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.	1. Teab, kuhu helkurribad kinnitada.

5.2. Keel ja kõne

Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tuleb toime igapäevasuhtluses;
2. kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
3. tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna Keel ja kõne sisu on:

1. keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
2. suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
3. lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ning korraldamisel:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lause malle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mänguga ja igapäevategevustega (nt nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

Lapse arengu eeldatavad tulemused

	1-2aastane	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Suhtlemine	<p>1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.</p> <p>2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.</p> <p>3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.</p> <p>3. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, hääletsuse või 1-2sõnalise ütlusega.</p>	<p>1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi; vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga.</p> <p>2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm).</p> <p>3. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga.</p> <p>4. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.</p> <p>5. Loeb peast või kordab järele 1-2realist luuletust.</p>	<p>1. Algatab ise aktiivselt suhtlust.</p> <p>2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegEVuses.</p> <p>3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.</p> <p>4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga.</p> <p>5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.</p> <p>6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.</p>	<p>1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?)</p> <p>2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.</p> <p>3. Kasutab õigesti mõningaid viisakus-väljendeid.</p> <p>4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.</p> <p>5. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute sidumata lausungitega.</p> <p>6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida tegi kodus pühapäeval).</p> <p>7. Loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi.</p> <p>8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.</p>	<p>1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?).</p> <p>2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.</p> <p>3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega.</p> <p>4. Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/ korralduste abil.</p> <p>5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.</p> <p>6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i>.</p> <p>7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.</p>	<p>1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest.</p> <p>2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja /või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht).</p> <p>3. Mõistab kaudseid ütlusi (nt <i>Ruumis on aken lahti</i>. Otsene ütlus: <i>Pane aken kinni!</i> Kaudne ütlus: <i>Mul on jahe</i>).</p> <p>4. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.</p> <p>5. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.</p> <p>6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi).</p> <p>7. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).</p> <p>8. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.</p>

<p style="text-align: center;">Grammatika</p>	<p>1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2sõnalisi lauseid (nt <i>Miku õue p.o Mikk tahab õue minna</i>).</p> <p>2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre).</p> <p>3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.</p> <p>4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eituse (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti - objekti suhe (issi anna pall).</p>	<p>1. Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5sõnalisi lihtlauseid.</p> <p>2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme.</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt <i>Joonista! Istu!</i>).</p> <p>4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt <i>sõidab, laulavad</i>).</p> <p>5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna -ma ja -da tegevusnime (nt <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.</p> <p>2. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad <i>ja, aga</i>).</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt <i>sõitis, laulsid</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.</p> <p>2. Kasutab kõnes –nud ja –tud kesksõnu (nt <i>söönud, söödud</i>).</p> <p>3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur - suurem –kõige suurem</i>).</p> <p>4. Kasutab tingivat kõneviisi (<i>mängisin, tahaksin</i>).</p> <p>5. Ühildab sõnu arvuse (karud <u>söövad</u>) ja käändes (ilusale nukule, punase palliga).</p> <p>6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (<i>ilusatel lilledel</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (<i>saab lauljaks; jookseb kivini</i>).</p> <p>2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt <i>lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all</i>) ning osutab neile.</p> <p>3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (<i>loetakse, ehitati</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev käände: <i>arstina</i>).</p> <p>2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhte väljendamiseks: <i>hommikust õhtuni</i>).</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt <i>palju linde, konni, maju, autosid</i>).</p> <p>4. Kasutab kõnes enamasti laadivahelduslikke sõnu (<i>pugema- poeb, siga – sead</i>).</p> <p>5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (<i>..., sest...</i>), tingimust (<i>kui..., siis</i>), eesmärki (<i>..., et...</i>).</p>
--	---	---	--	---	--	--

<p>Sõnavara</p>	<p>1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. 2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt <i>näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle</i>), <i>ase- ja määrsõnu</i> (nt <i>siia, seal, nii</i>). 3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.</p>	<p>1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. 2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud. 3. Kasutab kõnes värvust, suurust ja teisi hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. 4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt <i>lapsed, riided</i>). 5. Kasutab tagasõnu (all, peal, ees, sees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.</p>	<p>1. Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt <i>kuusk, kask –puud; tuvi, kajakas-linnud</i>). 2. Kasutab kõnes objektide osade/ detailide nimetusi (<i>käpad, saba; rattad, rool</i>). 3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>tuttmuits, kelgumägi</i>) ja tuletisi (<i>täpiline, laulja</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt <i>lühike – pikk, must –puhas</i>). 2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg, igav, kaval</i>). 3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu: <i>hommik, päev, õhtu, öö</i>. 4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt <i>tikkudest maja – tikumaja, nuga õuna koorimiseks – õunanuga</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu <i>eile, täna, homme</i>. 2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt <i>jookseb, lippab, sibab</i>). 3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistaja, joonistus, jooneline</i>). 4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt <i>veereb – veeretab, sõidab – sõidutab</i>). 5. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt <i>lilled: tulp, roos</i>).</p>	<p>1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid. 2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt <i>tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu mõtlen, arvan, julge, lahke</i>). 3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. 4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu. 5. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuheteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>). 6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt <i>sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad</i>).</p>
<p>Hääldamine</p>	<p>1. Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. 2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: <i>a, e, i, o, u, p, m, t, l</i>.</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 2. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla <i>r, s, k, õ, ü</i>).</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt <i>-nt, -lt, -mp</i> jne).</p>	<p>1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. 2. Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu. 3. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades. 4. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt <i>taburet, banaan, diivan</i>).</p>	<p>Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.</p>	<p>1. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. 2. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (<i>f, š</i>) tuttavates sõnades (nt <i>Fanta, šokolaad</i>).</p>

Kirjalik kõne	<p>Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. 2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. 3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt <i>tass –kass, pall – sall, tuba – tupp</i>), osutades pildile või objektile. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites). 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). 3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. 2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. 3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (<i>nt koli-kolli (III v); koli-kolli (II v); koli-kooli (III v); koli – kooli (II v)</i>). 4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe – ja tänavanimed, sildid). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. 2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli. 3. Häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu. 4. Kirjutades märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt <i>lähnen koli</i>). 5. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut. 6. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid. 7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll –kool; linna (<i>III v</i>) – lina; tibu – tippu). 8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.
---------------	---	---	--	--	--	---

5.3. Eesti keel kui teine keel

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
2. soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
3. tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
4. kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Valdkonna „Eesti keel kui teine keel“ sisu:

1. kuulamine;
2. kõnelemine;
3. eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- peetakse oluliseks kuulata eesti keelt ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt) toetab sõnalist suhtlemist;
- pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm); korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

5.4. Matemaatika

Õppe ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
2. järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
3. tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
4. mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
5. mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
6. suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
7. näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu on:

1. hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
2. suurused ja mõõtmine;
3. geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid:
- kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

	1-2aastane	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall).	1.Rühmitab esemed ühe sarnase tunnuse (värvus, suurus, kuju vms) hulgaks. 2. Leiab erinevate esemete hulgast <i>palju ja üks</i> . 3.Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele <i>mitu on?</i>	1.Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka. 2. Paaride moodustamisega (üks-ühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades <i>sama palju, ühepalju</i> ehk <i>võrdselt</i> . 3.Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	1.Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud). 2.Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui, vähem kui</i> . 3.Tutvub arvudega 10ni.	1.Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. 2.Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu. 3.Tunneb numbrimärke. 4.Võrdleb arve (<i>on suurem kui, on väiksem kui</i>). 5.Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab. 6.Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	1.Mõtestab arvude rida 12ni. 2.Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =). 3.Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud esemete hulga järgi.
Suurused ja mõõtmine	Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme.	Näeb ja leiab esemetes erinevusi (<i>suur – väike</i>).	Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (<i>suurem – väiksem</i>), pikkuse (<i>pikem – lühem</i>), laiuse (<i>laiem – kitsam</i>) järgi ning kasutab mõisteid/viipeid.	1.Järjestab esemeid kõrguse järgi (<i>kõrgem – madalam</i>) 2.Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.	1.Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi. 2.Leiab vaadeldavast objektist silma järgi <i>suurema – väiksema – sama suure</i> ning kontrollib objekte kõrvutades. 3.Hindab kaugust silma järgi 4.Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga. 5.Järjestab raskuse ja paksuse järgi.	1.Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid euro ning sent, kasutab neid mängutegevustes. 2.Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.

Geomeetriselised kujundid	Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks Täiskasvanu kirjeldatud eset (nt kolme erineva nuku hulgast – leia sinise kleidiga nukki; erinevate mänguasjade hulgast – leia kaks karu). Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.	1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel. 2. Kompimise - veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.	Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmtoast, õuest ja tänavalt.	Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest. 2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.	Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).
Orienteerumine ajas		Vestleb <i>ööle ja päevale</i> iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.	1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, vestluses vm). 2. Eristab <i>hommikut</i> ja <i>õhtut</i> (kirjeldab tegevusi).	Teab ööpäeva osi <i>hommik – päev – õhtu – öö</i> ; kirjeldab tegevusi ja sündmusi <i>eile – täna – homme</i> .	1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi. 2. Eristab mõisteid <i>kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i> .	1. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva. 2. Määrab kellaaega täistundides ning koostab päevakava. 3. Kasutab kõnes õigesti sõnu <i>enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem (kuulmislangusega lapsed hilja – vara, noor – vana)</i> .
Orienteerumine ruumis	Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale.	Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub <i>ülal – all, kõrval – ees – taga</i> .	Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: <i>ülal – all, ees – taga (minu ees, minu taga jne)</i> .	1. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (<i>seisan Alo taga; olen tahvli ees</i>) 2. Määrab vasakut ja paremat poolt.	1. Määrab eseme asukohta teiste esemete suhtes: <i>all – peal, kohal, keskel, äärel, vasakul – paremal</i> . 2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.	Orienteerub tasapinnal (paberil).

5.5. Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
2. kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
3. vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
4. kasutab õpitud voolimis-, joonistamis-, ning maalimisvahendeid ja –võtteid;
5. kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
6. vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna Kunst sisu on:

1. kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
2. kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
3. tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
4. kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe – ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemist;
- suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, õppekäigul ning kasutama oma tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ning loovalt kombineerida;
- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus-ja algatusvõimet nii, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
- korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe-ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;

- innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtusi just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslase töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

	1-2aastane	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Kujutamine ja väljendamine	Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.	1. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid. 2. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi.	1. Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks. 2. Jutustab oma piltides tuttavatest asjadest.	1. Kujutab oma piltides ka kogetud sündmusi ja fantaasiaid. 2. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt. 3. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.	1. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid. 2. Püsib töös valitud teemas. 3. Tunneb ümbritsevas erinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, helesinine, tumeroheline jne).	1. Tõlgendab valitud teemat isikupäraselt. 2. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks. 3. Jutustab temaatilistes töedes tegelaste tegevustest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast. 4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.
Kujundamine	Püüab jäljendada täiskasvanu poolt ette näidatud liigutusi,; töö valmimise järel väljendab positiivset emotsiooni.	Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).	1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme ääriks kaunistamiseks (tass, taskurätt jne).	1. Kujundab koos õpetajaga tähtpäevakaardi sündmuse meeoluga sobivate motiividega. 2. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).	1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata. 2. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud ruumi.	1. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset. 2. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib. 3. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
Voolimine	1. Tutvub savi ja plastiliini omadustega: pehme, saab tükke ära tõmmata ning omavahel tervikuks ühendada, kokku vajutada ja venitada. 2. Juhendamisel muljub ja tükeldab voolimismaterjali, tegevust jäljendades vajutab sellesse auke.	1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. 2. Teeb sinna sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid. 3. Voolib ümar- ja piklikke vorme koos õpetajaga.	1. Rullib ja veeretab voolimismaterjali iseseisvalt. 2. Loob lihtsaid esemeid liites tekkinud vorme. 3. Liites ümarvorme kujutab loomi (karu, kass, jänes jne). 4. Tasapinnaliste kompositsioonide loomisel kasutab laiali ajamise meetodit.	1. Õõnestab ümarvorme süvendit põidlagaga vajutades. 2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades. 3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid. 4. Ühendab voolitud detaile omavahel.	1. Voolib loovalt, kasutades ka fantaasiaelemente. 2. Annab edasi eseme osade suurusvahetordi, kehaosade asendeid ja lihtsamat tegevust. 3. Kasutab voolimispulka erinevate pindade loomiseks ja kaunistamiseks.	1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära. 2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid. 3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.

<p style="text-align: center;">Joonistamine</p>	<p>Tõmbab erineva suunaga jooni ja kritseldab. Jälgib huviga , millise joone vahend jättis. Ei suuda kinni pidada nõudest joonistada üksnes lubatud kohale.</p>	<p>Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täppe, ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püsides paberi piirides.</p>	<p>1.Läheb kritseldustelt üle lihtsate vormide loomisele. 2.Joonistab ümarvorme, tõmmates sellest erineva suuna ja pikkusega jooni (päike, lill, inimene jne)</p>	<p>1.Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks. 2.Joonistab ning värvib pindu värvi-ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust. 3.Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta. 4.Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont. 5.Kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat. 6.Tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šablooni või joonlauri järgi.</p>	<p>1.Joonistab tuttavaid esemeid ümbritsevast ning loob pilte fantaasia järgi. 2.Joonistab natuuri järgi, andes edasi eseme vormi ning olendite ja nähtuste iseloomulikke tunnuseid. 3.Oskab kasutada joonistusvahendite erinevaid võimalusi (kriidi küljega pinna katmine, erineva suuna ja tihedusega joonte tõmbamine jne). 4.Värvib enamasti kontuuri ületamata.</p>	<p>1.Kasutab soovi korral erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt. 2.Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda. 3.Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni. 4.Loob süžeepilte, kujutades inimesi ja loomi liikumises ning tuues esile tegevuste ja nähtuste iseloomulikke omadusi.</p>
<p style="text-align: center;">Maalimine</p>	<p>1.Kannab värvi suurele paberile õpetaja antud värvise jämeda pintsliiga spontaansete liigutustega(1-2 värvi) 2.Jätab paberile jäljendeid õpetaja poolt värviga kaetud švammiga, templiga jne. 3.Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile täppe, triipe ja erineva suunaga jooni.</p>	<p>1.Tõmbab pintsliiga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu. 2.Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega. 3.Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.</p>	<p>1.Maalib spontaanselt 2-3 värviga. 2.Hoiab pintsli ja pliiatsit õigesti käes. 3.Loputab meeldetuletamisel pintsli. 4.Teeb õpetaja juhendamisel pintsli vajutusi pintsli külgedega.</p>	<p>1.Võtab pintsli vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. 2.Teeb objektidele väiksemaid detaile pintsli vajutuste ja – tõmmetega. 3.Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt. 4.Suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda.</p>	<p>1.Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel (liigub pintsliiga vabalt, kasutab vajadusel kahte erineva jämedusega pintsli, peseb ja kuivatab pintsli). 2.Juhendamisel helestab ja tumestab värve ,segab omavahel põhivärve. 3.Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeolelu ja aasta-aegadele iseloomulikke tunnuseid. 4.Suunamisel oskab valida tööle sobivat tausta.</p>	<p>1.Segab värve uute toonide saamiseks . 2.Kasutab töös eri jämedusega pintsleid. 3.Väldib värvide määrdumist. 4.Kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja külge).</p>

Meisterdamine	<p>1.Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.</p> <p>2.Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.</p>	<p>1.Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke.</p> <p>2.Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.</p>	<p>1.Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.</p> <p>2.Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid.</p> <p>3.Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale liimi või plastiliiniga (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne).</p>	<p>1.Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need töö olemusest.</p> <p>2.Lükib paelale, traadile, lõngale auguga esemeid (nt helmeid, nõõpe).</p> <p>3.Valib meelepärased meisterdamisvahendid ning (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.</p>	<p>1.Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada.</p> <p>2.Iseseisvalt lõikab paberist geomeetrilisi kujundeid.</p> <p>3.Rebib lihtsamaid kujundeid.</p> <p>4.Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.</p>	<p>1.Kujundab või täiendab pilte või objekte, kleepides sellele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke või muudest materjalidest objekte.</p> <p>2.Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).</p> <p>3.Punub sirgetest ribadest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms). Juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub (kolmeharulist) palmikut.</p> <p>4.Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviise seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtmed.</p> <p>5.Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.</p>
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	<p>Vaatleb pilte ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele.</p>	<p>1.Vaatleb pilte, näidistoid ja illustratsioone ning räägib neist.</p> <p>2. Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.</p>	<p>1.Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitoid ning esitab nende kohta küsimusi.</p> <p>2.Põhjendab, miks töö, pilt meeldib.</p>	<p>1.Avaldab oma arvamust vaadeldud illustratsioonide ja kunstitööde kohta.</p> <p>2.Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale on oma töös kasutanud.</p> <p>3.Suhtub heasoovlikult oma kaaslaste töösse.</p>	<p>1.Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu.</p> <p>2.Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust.</p>	<p>1.Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.</p> <p>2.Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.</p>

5.6. Muusikaõpetus

Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
2. suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
3. suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
4. suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna Muusikaõpetus sisu on:

1. laulmine;
2. muusika kuulamine;
3. muusikalis-rütmiline liikumine;
4. pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevus;
- kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades; muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud, tantsud;
- muusikapalade valikul lähtutakse laste huvist, ea- ja jõukohasusest.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane	7-aastane
Laulmine	Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1.Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike). 2.Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).	1.Laulab rühmaga samas tempos. 2.Laulab peast lihtsamaid rahva- ja lastelaule.	1.Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. 2.Esitab rühmaga laule samas tempos. 3.Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.	1. Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. 2.Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.	1. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule. 2.Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koos jalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja kahe jalaga vaheldumisi koputamine, keerutamine paarilisega).	1.Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). 2.Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetõstekõnd ja – jooks, liikumine hanereas ja ringis). 3.Osaleb laulumängudes.	1.Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris). 2.Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	1.Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi. 2.Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).	1.Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge- ja eesgaloppi ning hüpaksammu. 3.Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vms).	1.Kuulab laulu ja muusikapala. 2.Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3.Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.	1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga. 2.Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii melodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.	1.Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). 2.Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.	1.Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. 2. Näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas). 3.Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).

Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).	Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	1.Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. 2.Eristab kuulates neid tämbri järgi.	1.Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2.Mängib rütmisaateid lasteriimidele- ja lauludele. 3.Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. 4.Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.	1.Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puu-agoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku). 2.Mängib pilliansambelis.	1.Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele. 2.Mängib pilliansambelis. 3.Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, cabasa, cazizi, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng).
-----------	--	--	---	--	---	--

5.7. Liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
2. suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
3. tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
4. mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
5. järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna Liikumine sisu on:

1. liikumisalased üldteadmised : ohutus, enesekontroll ja hügieen;
2. põhiliikumised;
3. liikumismängud;
4. erinevad spordialad;
5. tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega, nt jalgrattasõit, suusatamine.
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslast arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Liikumis- teadmised	<p>1. sooritab harjutusi aktiivselt, entusiastlikult.</p> <p>2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult</p>	<p>1. Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided.</p> <p>2. Arvestab rühmakaaslasi aktiivses tegevuses.</p>	<p>1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.</p> <p>2. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.</p>	<p>1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi.</p> <p>2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.</p> <p>3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.</p>	<p>1. Osaleb lasteaia spordipäeval</p> <p>2. Talub kaotust võistlusmängudes.</p> <p>3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.</p> <p>4. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne tuntuma Eesti sportlase.</p> <p>5. Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks.</p> <p>6. Liikumisel ja mängimisel peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).</p> <p>7. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.</p>
Põhiliikumised	<p>1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.</p> <p>2. Kõnnib piiratud pinnal.</p> <p>3. Säilitab kõndides ja joostes sihi.</p> <p>4. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda.</p> <p>5. Säilitab liikudes tasakaalu pingil kui ka vähendatud pinnal.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi, sh. kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.</p> <p>2. Teeb koordineeritud tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.</p>	<p>1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.</p> <p>2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.</p> <p>3. Teeb harjutusi väikevahenditega.</p>	<p>1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.</p> <p>2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.</p> <p>2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.</p> <p>3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.</p>

Liikumismängud	1. Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge. 2. Mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni ja jooksumänge.	1. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu. 2. Mängib 2-4 reegluga liikumismänge.	1. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel. 2. Mängib kollektiivseid võistlusemänge.* 3. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud) 4. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.	1. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.	1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine). 2. Mängib sportlike elementidega mängu* (korvivisked, jalgpall jne). 3. Organiseerib ise liikumismänge. 4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest
Sportialad: võimlemine	1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. 2. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel. 3. Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.	1. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega. 2. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi. 3. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.	1. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus. 2. Teeb vahenditega (palliga, hüpitsaga)harjutusi eakohaselt tehniliselt õieti. 3. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.	1. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi. 2. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. 3. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.	1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tavaliselt. 2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. 3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Sportialad: kelgutamine, suusatamine (võimalusel)	1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes. 2. Veab tühja kelku.	1. Sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla. 2. Liigub suuskadel otsesuunas.	1. Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge. 2. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.	1. Kelgutab mäest alla täites eriülesandeid (nt haarab esemeid). 2. Suusatamisel kasutab libisemist (libistava sammuga).	1. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga. 2. Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele). 3. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. 4. Suusatab koordineeritud liikumisega.

<p>Tants ja rütmika</p>	<p>1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. 2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.</p>	<p>2. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos. 3. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi</p>	<p>1. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile. 2. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 3. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. 4. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.</p>	<p>1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. 2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.</p>	<p>1. Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega. 2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. 3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. 4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).</p>
<p>Vaba aeg ja loodusliikumine (jalgrattakoolitus)</p>	<p>1. Mängib vabamängus iseseisvalt. 2. Teab mis on jalgratas. 3. Teab kiivri vajalikkusest</p>	<p>1. Matkab õpetaja või vanematega looduses. 2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis. 3. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid.</p>	<p>1. Algatab iseseisvalt mängu. 2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal. 3. Kasutab spordi-ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. 4. Oskab kasutada turvavarustust ja rattahoidlat.</p>	<p>1. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga. 2. Suudab sõita tõukerattaga ja kaherattalise rattaga. 3. Kirjeldab jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid.</p>	<p>1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu-ja spordiväljakul. 2. Mängib lihtsamaid maastikumänge. 3. Teab, milline on sõidukorras jalgratas. 4. Oskab jalgratturina ohutult liigelda kergliiklusteel/ õuealal.</p>

6. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja korraldus

- Lapse arengu analüüsimise eesmärk on koguda teavet lapse arengu kohta, mida saab jagada pedagoogidega, vanematega, lapsega ja kasutada õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel. Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.
- Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused, õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade eeldatavad tulemused vanuselisel (lapse arengu vaatlus- ja küsitlusleht) ja arengumapp.
- Lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutatakse lapse arengu hindamisel.
- Lapse arengu hindamisel kasutatakse erinevaid meetodeid: vaatlus, vestlus, intervjuu, mitteformaalsed hindamisprotseduurid.
- Lapsevanematele tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust rühma koosolekul õppeaasta algul.
- Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.
- Logopeed/eripedagoog uurib laste kõne ja tunnetuslike protsesside arengutaset õppeaasta alguses, ning koostöös rühmaõpetajaga määratletakse logopeedilist ja eripedagoogilist abi vajavad lapsed. Logopeed/eripedagoog nõustab lapsevanemaid ja rühma õpetajaid ning õpetajaid individuaalse arenduskava koostamisel. Teeb vajadusel ettepanekuid lapse suunamiseks eriarsti konsultatsioonile. Logopeed/eripedagoog määrab abi vajavate lastega töötamise ajakava ja koostab igale lapsele individuaalse tööplaani. Logopeediline/eripedagoogiline töö toimub individuaalselt või väikestes gruppides.
- Rühmaõpetajad teevad lapse arengu jälgimisel ja hindamisel koostööd teiste lapsega tegelevate pedagoogidega ja logopeed/ eripedagoogiga ning lapsevanemaga.
- Rühmaõpetajad, muusika-ja liikumisõpetaja, hindavad lapse arengut üks kord aastas vaatlus-ja vestlusmeetodil, mis fikseeritakse lapse arengu vaatlus- ja küsitluslehel. (lisad 5,6,7)
- Sõimerühmas hindavad rühmaõpetajad lapse arengut vanuses 1,6 - 3 aastat Partner/ Piaget mänguanalüüsi tabeli põhjal (lisa 3).

- Üks kord aastas lapse kolmeaastaseks saamisel hindavad sõimerühma õpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja ning vajadusel ka logopeed/eripedagoog lapse arengut vaatlus- ja vestlusmeetodil, mis fikseeritakse vaatlus- ja küsitluslehel. (lisa 4)
- Rühmaõpetajad, muusika- ja liikumisõpetaja analüüsivad rühma laste õppe- ja kasvatustegevuse tulemusi ning arengut üks kord õppeaastas kevadel. Kokkuvõtte laste arengust esitatakse õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsis ja see on aluseks järgneva õppeaasta eesmärkide kavandamisel ja tegevuskava koostamisel.

6.1. Lapse arengumapi koostamise põhimõtted.

Lapse arengu jälgimiseks koostatakse igale lapsele arengumapp. Arengumapp on informatsiooni kogumiseks lapse arengu kohta lasteasutuses, on lapsega seotud ülestähenduste kogum:

- Aitab märgata lapse eripärasid, tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi, last hästi tundes on kõigil osapooltel võimalus rohkem lapse arengule kaasa aidata.
- Lapsele huvitav tutvuda, kaasa lüüa ja meenutus tema arengust ja tegevusest.
- Arengumapp on individuaalse arenguvestluse aluseks lapsevanemaga.
- Lapsevanemale jääb mälestus lapse kasvamisest lasteasutuses. Arengumapp on ajaloolise tähtsusega (mida me üles ei kirjuta see ununeb). Nii tekib ühe lapse ajalugu.
- Kogu dokumenteerimine on täidetud korrektselt (kuupäevad) näidates lapse arenemist (tuues esile tugevusi ja arengut toetavaid valdkondi ja muud olulist lapse kohta).
- Arengumapi koostamisel on oluline järjepidevus. Õpetajad planeerivad rühma tegevuskavas õppeaasta jooksul arengumapi koostamise ajalise kava.

6.2. Arengumapi struktuur

Täiskasvanute poolt koostatud arengumapp lähtub lapsest, on individuaalne ja sisaldab kokkuleppeliselt:

- Lapse lasteaeda tülles esimesel poolaastal täidetakse koostöös lapsevanemaga lasteaialapse ankeedid SAAME TUTTAVAKS (lisa 1) ja MEIL OLEKS HEA TEADA (lisa 2)
- Partner / Piaget mänguanalüüsi tabel (lisa 3);
- lapse arengu vanuselised küsitlus-vaatluslehed 3 (lisa 4), 3-4 (lisa 5), 4-5 (lisa 6), 5-6 (lisa 7), 6-7 (lisa 8) (lapse arengu hindamise kriteeriumid üld- ja valdkonnaoskustes sh liikumine ja muusika);
- pilti "Minu kodu ja pere" - sügisel;
- lapse käe - ja jalajälgi – lasteaeda tülles ja lasteaiast lahkudes;
- lapse nimelugu – lasteaeda tülles;
- fotosid iga õppeaasta kohta – igal kevadel - 2 – 3 pilti;
- lapse kaalu ja pikkuse tabelit – mõõdame ja kaalume lapsed iga aasta oktoobris ja aprillis;
- valikut lapse loomingust;
- õpetaja poolt üles kirjutatud intervjuusid lapsega (lisa 9);
- lapse rahuloluuuring - 5-6 ja/või 6-7 aastastele lastele (lisa 10);
- lapse huvitavaid ütlemisi, arvamusi ja sõnalist loomingut;
- lastevanemate täidetud küsitluslehti lapse kohta;
- koolivalmidustesti tulemused- E. Kikase Joonistustest (lisa 11) ja M. Padrik, H. Hallap, A.R. Mäll Laste kõne test;
- arenguvestluse ettevalmistav küsimustik (lisa 12);
- lapsevanematega läbi viidud arenguvestluste kokkuvõtteid (lisa13);
- individuaalne arenduskava (lisa 14).
- koolivalmiduskaart (lisa 15);

Lapsevanemal on alati võimalus tutvuda oma lapse arengumapiga. Arengumapp käib lapsega kaasas kogu lasteaia perioodi.

6.3. Lapse arenguvestluste läbiviimise põhimõtted ja korraldus

- Õpetaja vahetab lapsevanemaga lapse arengualast informatsiooni igapäevaste vestluste ajal. Pikema tagasiside lapse arengust annavad õpetajad, muusika- ja liikumisõpetaja ning logopeed (vajadusel) arenguvestlusel, mis toimuvad vähemalt üks kord aastas, (vastavalt vajadusele – arvestades lapsevanema ning õpetajate soovidaga).

- Arenguvestlus on usalduslik õpetajate ja lastevanemate vaheline vestlus lapse arengut puudutavates küsimustes.
- Arenguvestluse ettevalmistamiseks täidab lapsevanem ettevalmistava küsimustiku (lisa12). Küsimustiku küsimusi muudetakse vastavalt vajadusele.
- Arenguvestlus annab lapsevanemale tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest ning selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.
- Vajadusel sõnastatakse koos lapse arengut toetavad eesmärgid, kokkulepped, mis on kooskõlas lapse arengu eeldatavate tulemustega.
- Vestlus lõpeb kirjaliku lühikokkuvõtte tegemisega ja allkirjastamisega.
- Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse „Isikuandmete kaitse seaduses sätestatud tingimustel“. Andmeid (analüüsid, kirjeldused) lapse arengu kohta hoitakse lapse arengumapis, mis asub kõrvalistele isikutele kättesaamatus kohas. Lapse lasteaiast lahkumisel või kooli minekul antakse lapsevanemale kätte lapse arengumapp. Muud lapse arengut puudutavad vaatlused, tähelepanekud ja märkused hävitatakse lasteaia paberhundis.

6.4. Koolivalmiduse hindamise põhimõtted ja korraldus

- Koolivalmidus on valmisolek minna üle mänguliselt põhitegevuselt õpitegevusele.
- Lapse koolivalmiduse kujunemist jälgitakse pedagoogide ja logopeed/eripedagoogi poolt lapse arengu analüüsimise käigus kogu koolieelsel perioodil.
- Koolivalmiduse hindamine toimub lapse arengu vaatlus- ja küsitluslehe (6-7.a), kontrollitud joonistustesti ja standardiseeritud kõnetesti analüüsimise põhjal alusel.
- Koolieeliku arengu hindamine viiakse läbi kaks korda õppeaastas, sügisel ja kevadel. Kõik saadud tulemused dokumenteeritakse ja lisatakse lapse arengumappi. Antud tulemuste põhjal antakse tagasisidet lapsevanemale.
- Lapse koolivalmiduse hindamisel saadud arengu tulemusi kirjeldatakse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades **lapse koolivalmiduse kaardil** (lisa 15), tuues välja lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed. Koolivalmiduskaardile märgitakse lapse lasteasutuses viibitud ajaperiood.

- Koolivalmiduskaardi täidavad rühmaõpetajad. Valdkonna muusika täidab muusikaõpetaja ja valdkonna liikumine täidab liikumisõpetaja. Lasteaias rakendatud tugiteenustes kirjutatakse täpsemalt missugust abi lapsele on osutatud.
- Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalevad isikud: rühmaõpetajad, muusika-ja liikumisõpetaja, logopeed, lapsevanem (eeskostja) ja lasteasutuse direktor.
- Lasteasutuse õppekava läbinud laste kohta koostatud koolivalmiduskaardid antakse allkirja vastu lapsevanematele ning piiratud juurdepääsuga koopia säilitatakse lasteaias viis aastat.
- Koolipikenduse küsimustes nõustavad rühmaõpetajad lapsevanemat. Vastavalt Võrumaa Rajaleidja keskuse otsusele saab laps vajadusel aasta koolipikendust.
- Nõustamiskomisjoni otsusega koolikohustuse pikenduse saanud last toetavad lasteaia logopeed, õpetajad, muusika –ja liikumisõpetaja ning koostöös lapsevanemaga koostatakse lapsele individuaalne arenduskava.

7. Arengulise erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus

- Laps, kelle võimed, tervislik seisund või muud omadused (sh keha-, kõne-, meele- või kognitiivne puue, emotsionaalsed ja käitumisraskused, üld- või eriandekus) erinevad sedavõrd, et tavapärane õpikeskkond ning õppe- ja kasvatusprotsess ei toeta tema võimete arengut piisavalt, on arengulise erivajadusega laps.
- Lapse varane erivajaduste või andekuse määratlemine ning vastava arendustegevuse alustamine annavad parema võimaluse arenguks ja õppimiseks.
- Et toetada lapse võimetekohast ja mitmekülgset arengut on vajalik tal võimaldada jõukohaselt osaleda õppe- kasvatus töös, võivad olla vajalikud muutused:
 - ❖ eesmärgistuses,
 - ❖ oodatavates tulemustes,
 - ❖ õppekorralduses.
- Võrdselt toetamist vajavad nii andekad kui ka arengus mahajäänud lapsed. Õigeaegse sekkumisega ennetatakse käitumis- ja suhtlemisraskusi. Mida varem lapse arengulisi erivajadusi märgatakse, kirjeldatakse ja arendustööd alustatakse, seda paremad on lapse võimalused toime tulla igapäevaelus ja koolis.
- Õppeaasta alguses selgitavad õpetajad välja oma rühmas arenguliste erivajadustega sh andekate laste olemasolu laste arengut ja käitumist jälgides (aluseks lapse arengu vanuselised küsitlusvaatluslehed).
- Logopeed/eripedagoog uurib koostöös rühmaõpetajatega laste kõne arengut alates 3-st eluaastast õppeaasta alguses ja fikseerib tulemused.
- Kogutud informatsiooni põhjal leitakse arengulise erivajadusega lapsele sobiv sekkumisviis:
 - ❖ Arengulise erivajadusega lapsega tehtav töö lähtub konkreetse lapse erivajadustest ja arengutasemest. Sellest lähtuvalt viiakse läbi rühma projekti plaani alusel kohandatud tegevusi (lihtsustatud või keerulisemad ülesanded) või individuaalseid tegevusi, mis kantakse ELIISI e-lasteaia lapse arengukaardile.
 - ❖ Kohandatakse lapse kasvukeskkond (ruumid, õppe- ja mänguvahendid) vastavalt vajadusele ja võimalustele.

- ❖ Logopeedilisi /eripedagoogilisi tegelusi abivajavate lastega viib läbi lasteaia logopeed/eripedagoog.
 - ❖ Otsustatakse individuaalne arenduskava (IAK) (lisa 14) vajadus.
- Individuaalne arenduskava (IAK) on dokument, mis määrab kindlaks arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu, ajalise kestuse, õppematerjali kohandamise ja hindamise.
 - Individuaalse arenduskava koostamine on meeskonnatöö, millest võtavad osa rühmaõpetajad, õpetaja abid, lasteaia logopeed/eripedagoog, muusika-ja liikumisõpetaja.
 - Meeskonnatööna koostatakse individuaalne arenduskava (IAK) lapse arengu toetamiseks kindlaks ajavahemikuks neis arenguvaldkondades, milles tema arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest, s. o eakaaslaste keskmisest tasemest.
 - Seejärel tutvustatakse IAK-d lapsevanemale läbi arenguveestluse. Perele selgitatakse olukorda, tuuakse konkreetseid kirjeldusi, näiteid lapse tegevusest ja käitumisest; jagatakse teavet, kuhu edasisteks uuringuteks pöörduda; lepitakse kokku pere edasine tegutsemine ning konkreetset tähtsust, mis ajaks peaks konsulteerima spetsialistidega (psühholoog, eriarst,...).
 - Kui pere teavitab lasteasutust täpsemate uuringute tulemustest ja edastab spetsialistide poolt koostatud tegutsemisjuhendid, korraldab lasteaed vastavalt sellele oma töö.
 - Vajadusel koostöö lasteasutuse pidajaga (erispetsialistide palkamine, rahastamine, õpetajate koolitamine, tugiisik jne).
 - Perioodi lõpus tuleb meeskond uuesti kokku ja olenevalt lapse saavutatud arengutasemest kaalutakse, kas tuleks jätkata IAK rakendamist, või on juba võimalik toimida rühma õppekava alusel või on otstarbekam soovitada haridusasutuse vahetamist, kus töötavad sobitus-ja erirühmad (KLS § 7 lõige 2).

8. Lastevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus

- Tulenevalt Eesti Vabariigi Haridusseadusest (§ 24) omandatakse alusharidus põhiliselt kodus ning selle eest vastutavad vanemad või neid asendavad isikud.
- Lasteasutus toetab lapse perekonda, soodustades lapse kasvamist ja arenemist ning tema individuaalsuse arvestamist (Koolieelse lasteasutuse seadus § 1 lõige 1 ja 2).
- Lasteaiaõpetajad teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.
- Õpetaja teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe-ja kasvatustegevuse korraldusest, õpetaja loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.
- Lapsevanemad on oodatud osalema rühma igapäevaelu ja üritustel. Neil võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises.
- Partnerluse põhimõtetest lähtuva koostöö tunnused on:
 - 1) koostöövormide mitmekesisus, mis lõimub erinevate vajaduste ja võimalustega:
 - ❖ suhtlemine ja informatsiooni edastamine (ELIIS – e lasteaed, infostendid, e - kirjad, lasteaia koduleht, rühmakoosolekud vähemalt 1-2x aastas);
 - ❖ lastevanemate nõustamine (igapäevased vestlused, arenguestlused, teabepäevad, koolitused);
 - ❖ ühisüritused ja osalemine õppe-ja kasvatustegevuses (isade-, emadepäeva-, jõulupeod, vastlapäevatrall, perespordipäevad, näitused, õppekäigud jms);
 - ❖ lastevanemate ootused ja tagasiside (igakevadised rahulolu-uuringud, rühmakoosolekud, koostöö hoolekoguga).
 - 2) lapsevanemate omavaheliste kontaktide soodustamine;
 - 3) tõsine suhtumine lapsevanemate kompetentsusesse ja vastutusse;
 - 4) abivalmidus probleemide lahendamisel;
 - 5) huvitavate mõtete ja ettepanekute vastastikune vahetamine;
 - 6) lapsevanemad tunnevad end lasteaias viibides hästi.

9. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

- Lasteasutuse õppekava kinnitatakse direktori käskkirjaga.
- Õppekava kuulub analüüsimisele igal õppeaastal pedagoogilistel nõupidamistel ning hoolekogu koosolekutel.
- Ettepanekud lasteaia õppekava täiustamiseks arutatakse läbi pedagoogilisel nõupidamisel ja hoolekogu koosolekutel.
- Lasteasutuse õppekava kuulub muutmisele seoses:
 1. muudatustega riiklikus õppekavas;
 2. muudatustega seadusandluses;
 3. pedagoogikanõukogu ja hoolekogu ettepanekute kinnitamisega.